

**NUMMER 36
OKTOBER 2006**

Thé Lau,
polderlandschap
'Grote sloot',
olieverf op doek,
1936

IN DIT NUMMER:

Overzichtstentoonstelling

- Thé Lau **2**
- Iginio Balderi in
nieuwe zaal **2**

Ondertekening intentie-
verklaring maakt weg vrij
voor museaal centrum **3**

Mattheus Josephus Lau;
een veelzijdig kunstenaar
uit de Bergense School **4**

Lau: vóór alles
handwerksman **5**

Een decenniumlang
vormenonderzoek **6**

Een zoektocht naar de
unieke vorm in de
ruimtelijke continuïteit **7**

In memoriam Harry Wals **7**

Tentoonstellings-
programma 2006-09 **8**

Agenda **8**

DOOR BERT SNATER

VOORZITTER VAN DE STICHTING VRIENDEN VAN MUSEUM KRANENBURGH

Na een prachtige zomer staat het herfstseizoen voor de deur met de opening op 14 oktober van de duo-tentoonstelling met werken van Thé Lau en Iginio Balderi. In deze nieuwsbrief wordt u over beide tentoonstellingen uitgebreid geïnformeerd.

Rond deze presentaties organiseren we zoals gebruikelijk een activiteit voor de vrienden. Op zondag 26 november is er een lezing met rondleiding door Elina van Tuinen, kunsthistorica en auteur van het cahier over Thé Lau. Kijk voor meer gegevens in de agenda op de achterzijde van deze nieuwsbrief. Dankzij onze contacten met het VU-podium bieden wij tevens een lezing aan van dr. Peter van Dael. Hij spreekt op dinsdag 23 januari over Michelangelo (zie ook de agenda).

De zomer is voor ons overschaduwd door het plotselinge overlijden van bestuurslid Harry Wals. Elders leest u daarover een in memoriam. Inmiddels hebben wij de vacature die na het overlijden van Harry ontstond, ingevuld. Graag heten we Jan Louter welkom als nieuw bestuurslid. Jan is zeer betrokken bij de kunst van Bergense schilders uit heden en verleden.

Goed nieuws is dat inmiddels een intentieverklaring is getekend tussen de besturen van Kranenburgh, KCB/SBK, NHKC en het Sterkenhuis om te komen tot een nieuw Museaal Centrum voor Kunst en Cultuur te Bergen.

Dat is een zeer gunstige ontwikkeling, waardoor hopelijk een steviger fundament ontstaat voor de activiteiten van ons museum. Interim-directeur Olga Kruisbrink gaat in deze nieuwsbrief nader in op deze ontwikkelingen.

Anders dan gebruikelijk treft u in dit nummer geen openings-toespraken aan. De nieuwsbrief verschijnt doorgaans enige tijd na de opening van de tentoonstelling, maar dat is vanwege de Kunst10daagse vervroegd. Bij het ter perse gaan van dit nummer waren de toespraken nog niet geschreven, laat staan uitgesproken.

Tot mijn spijt heeft onze oproep om de nieuwe folder te gebruiken voor het verwerven van nieuwe vrienden nog weinig resultaten opgeleverd. Mag ik dit verzoek nogmaals onder uw aandacht brengen? Het zou toch prachtig zijn als onze club zich uitbreidt en we daarmee het museum, op weg naar de toekomst, nog beter kunnen ondersteunen?

De huidige tentoonstellingen zullen u en uw kennissen zeker enthousiasmeren!

Tot ziens in het museum!

Overzichtstentoonstelling Thé Lau

In de villa van museum Kranenburgh is tot begin maart een overzichtstentoonstelling te zien met het werk van Mattheus Josephus Lau. Deze Schoorlse kunstenaar die bekend is onder de naam Thé Lau (1889-1958) koesterde een diepe, geconcentreerde haast religieuze aandacht voor zijn onderwerpen. Ook was hij bijna als een middeleeuwse handwerksman geïnteresseerd in materialen en technieken. Zijn veelzijdigheid blijkt uit zowel zijn onder-

werpskeuze - portretten, stillevens, landschappen en Bijbelse thema's als uit zijn beeldende middelen: schilderijen, lino's, litho's, sieraden, glas in lood, fresco's en miniaturen.

Bergense School

Lau was verbonden met de Bergense School door zijn vriendschappen met onder andere Henri ten Holt, Jaap Weijand, Charley Toorop, John Rådecker en Kasper Niehuis.

De tentoonstelling is een initiatief van kunsthistorica Suzanne de Haan-Meuleman. Als Amsterdams meisje hielp Lau haar in de hongerwinter 1944-45 aan onderdak in Schoorl. Haar collega-kunsthistorica Elina van Tuinen-Taselaar deed aanvullend onderzoek en is tevens de auteur van het begeleidende Kranenburgh-cahier dat de kleinzoon van de kunstenaar - zanger en schrijver Thé Lau - tijdens de opening in de Ruïnekerk op 14 oktober in ontvangst nam.

Ondertekening intentieverklaring maakt weg vrij voor museaal centrum

DOOR OLGA KRUISBRINK
INTERIM-DIRECTEUR VAN MUSEUM KRANENBURGH

Het bestuur van museum Kranenburgh heeft begin oktober een intentieverklaring getekend om te komen tot een nieuw Museaal Centrum voor Kunst en Cultuur. Zoals u uit eerdere nieuwsbrieven weet, inventariseerden we al een aantal maanden de mogelijkheden tot samenwerking met andere culturele instellingen in Bergen. Het plan daarvoor dat op initiatief van de gemeente ontstond, kreeg zijn uiteindelijke vorm tijdens discussies in een projectgroep met bestuursleden en medewerkers van onder andere KCB, SBK, Sterkenhuis, NHKC en museum Kranenburgh.

Kunst en cultuurhistorie

Het nieuwe centrum richt zich op kunst - de Bergense School, maar ook hedendaagse kunst - en cultuurhistorie en wil met aansprekende tentoonstellingen een verbinding leggen tussen heden, verleden en toekomst. Samen met de natuur als voortdurende inspiratiebron kunnen thematentoonstellingen worden samengesteld, interdisciplinaire projecten ontstaan en culturele evenementen volgen. Het centrum, waarvoor museum Kranenburgh de aangewezen locatie is, zal ruimte bieden aan een aantal uiteenlopende functies: het houden van tentoonstellingen, collectievorming, behoud en beheer, horeca, winkel, kunstuitleen. In een multifunctionele ruimte is daarnaast plaats voor lezingen, presentaties, cursussen, ontvangsten en educatieve activiteiten.

Ook past een podiumfunctie en het tonen van (art)films in dit rijtje. Om dit waar te kunnen maken zal er verbouwd en aangebouwd moeten worden. Gemeentemuseum het Sterkenhuis blijft de locatie voor de presentatie van het cultuurhistorisch erfgoed en de geschiedenis van Bergen, met verwijzingen over en weer naar overkoepelende thematentoonstellingen.

Kunstklimaat

Samen met het bestuur ben ik ervan overtuigd dat met de ondertekening van de intentieverklaring een belangrijke stap is gezet om de culturele status van Bergen te bevestigen en te verstevigen. Het museum blijft behouden en de Bergense School wordt op deze manier meer dan ooit in perspectief geplaatst. Dat houdt de belangstelling voor de collectie levend, juist omdat met dit centrum bewezen kan worden dat Bergen nu en in de toekomst

een aantrekkelijk kunstklimaat heeft!

Totdat het centrum is gerealiseerd, zal nog veel werk verzet moeten worden. Belangrijk voor Kranenburgh is dat we vol vertrouwen de toekomst tegemoet kunnen treden. Naast het verder bouwen aan het museale centrum gaan we met vereende krachten door met ons werk. De nieuwe exposities over leven en werk van Iginio Balderi en Thé Lau zijn daar op dit moment het meest in het oog springende resultaat van.

Balderi

In de tentoonstelling van Balderi is de ontwikkeling van het werk van deze Italiaanse kunstenaar te zien en wordt zijn zoektocht naar de vorm zichtbaar. Hij overleed vorig jaar, woonde de laatste jaren van zijn leven in Egmond, was lid van het KCB en hield van Kranenburgh. Het beeld in de voortuin van het museum, vlakbij het hek, is van zijn hand.

Lau

Suzanne de Haan is de initiatiefneemster van de tentoonstelling over Mattheus Josephus Lau, die voor het eerst de gehele ontwikkeling van het werk van de kunstenaar laat zien. Dankzij grondig zoekwerk en met behulp van onder anderen de familieleden van de kunstenaar kwam veel werk boven water. Bij Lau is, net als bij Balderi, een zoektocht zichtbaar, die tot uiting komt in zijn thema's.

Bij de tentoonstelling verschijnt eveneens een cahier en ook dat is uniek in de geschiedenis van Kranenburgh; twee publicaties tegelijk. Dit cahier dat is gefinancierd door de Vrienden van museum Kranenburgh, is geschreven door Elina van Tuinen die uitgebreid onderzoek deed naar het leven en werk van Lau. Ik ben er trots op dat we nu al bij zo veel tentoonstellingen op rij, een publicatie presenteren gebaseerd op origineel onderzoek.

Iginio Balderi in nieuwe zaal

Gelijktijdig met het overzicht van Lau in de oude villa, is de nieuwe zaal het toneel van de vorig jaar overleden kunstenaar Iginio Balderi. Te zien zijn sculpturen, grafisch werk en tekeningen.

Leven

Iginio Balderi werd in 1934 geboren in Pietrasanta (Italië) en studeerde aan de academie in

Florence en aan de Accademia di Brera in Milaan. Net afgestudeerd trekt hij voor een periode van zes maanden naar de Ecole des Beaux Arts in Parijs. Met een Nederlandse studiebeurs voor de Rijksacademie komt hij in 1962 naar Amsterdam. Daarna woont hij behalve in Milaan, vooral de laatste jaren van zijn leven ook in Egmond aan Zee.

Werk

De vorm als symbool en de zoektocht naar de vorm spelen een belangrijke rol in zijn werk. Aanvankelijk zijn zuilen - zijn 'colonne' - typerend voor Balderi. Later kenmerkt zijn werk zich door twee primaire vormen; het ei, waarvan de lengtedoorsnede een ellips is en de dwarsdoorsnede een cirkel en het prisma, waarvan de doorsnede een driehoek is.

Met een combinatie van deze elementen komt de kunstenaar tot verschillende beelden, waarbij elk beeld voor hem een mysterieus levenssymbool is, een teken, een voorstelling van het menselijk leven op onze planeet.

Esonartece III

Vanaf 1976 is zijn werk geëvolueerd naar een nieuwe vorm, de spiraal. In zijn eerste spiraalwerken is het 'ei' nog aanwezig en is de spiraal in segmenten verdeeld. Uiteindelijk verdwijnt het ei. Het beeld Esonartece III in de tuin van museum Kranenburgh bevat alle elementen van deze evolutie.

Exposities

Zijn werk is op verschillende plaatsen in Europa geëxposeerd. In 1964 zijn de Colonne te zien in de tuin van het Stedelijk Museum in Amsterdam. Het Stedelijk Museum wijdt in 1974 ook een expositie aan zijn werk. Verder is zijn werk tentoongesteld in Milaan, Brussel en Duisburg. In 2004 en 2005 maken Balderi's beelden deel uit van de tentoonstellingen Beelden in Bergen en Links in museum Kranenburgh.

In de serie Kranenburgh-cahiers verscheen bij deze tentoonstelling een catalogus, geschreven door Conny van Kasteel die tevens de tentoonstelling samenstelde.

Iginio Balderi
(1934-2005),
Città,
brons, hoogte 167 cm,
1985,
fotograaf: Ivo Balderi

Thé Lau (1889 - 1958),
Sint Joris en de draak,
Houtskooltekening,
Collectie Gemeentemuseum Den Haag,
1915

Bij deze tentoonstelling geeft Kranenburgh voor het eerst in zijn geschiedenis, een tweetalig cahier uit in zowel het Nederlands als het Italiaans. Het cahier is samengesteld door Conny Balderi en mede mogelijk gemaakt door de Vrienden van museum Kranenburgh. Behalve in Bergen zal het cahier in Italië worden verspreid bij het toekomstige Archief van Iginio Balderi in Milaan.

Zo wordt elke keer een stukje van de rijke Bergense geschiedenis blootgelegd en weten we de kwaliteit van de tentoonstellingen op niveau te houden!

Mattheus Josephus Lau; een veelzijdig kunstenaar uit de Bergense School

DOOR ELINA VAN TUINEN-TASELAAR

KUNSTHISTORICA EN AUTEUR VAN HET CAHIER OVER THÉ LAU

De Bergense School

Mattheus Josephus Lau (1889-1958) woonde vanaf 1919 tot 1948 in Catrijp, tussen Schoorl en Groet, waar hij in zijn tot atelier verbouwde boerderij De Woeste Hoeve aan de Heereweg 45 B zijn mooiste werken maakte.

Door zijn vriendschappen met onder anderen Henri ten Holt, Jaap Weyand, Charley Toorop, John Raedecker, Piet Wiegman en Kasper Niehaus, was Lau ook verbonden met de Bergense School. Ook staat hij beschreven in het standaardwerk over de Bergense School uit 1943. Daarin nam Dirk Klomp kunstenaars op die volgens hem hoorden tot de 'eigenlijke Bergensche School', maar ook kunstenaars die 'behoorden tot de moeilijk af te bakenen periferie van deze groep en zelfs zij, die met de Bergensche School slechts de plaats hunner inwoning deelen...'

Verhalen

Over Thé - zoals hij evenals zijn oudste zoon en zijn kleinzoon wordt genoemd - Lau doen veel kleurrijke verhalen de ronde. Het bekendst zijn wellicht de herinneringen die Maaïke van Domselaer, de vrouw van componist Jakob van Domselaer, beschrijft in de brieven aan haar dochter. Enkele terugkerende elementen in deze anekdotes zijn Lau's imposante gestalte, zijn zware en luide stem en zijn temperament. Zijn Balzac-achtige persoonlijkheid heeft - zeker achteraf gezien - de aandacht voor zijn beeldende werk enigszins afgeleid. Ook Lau's passie voor de groenten- en bloementuin en zijn hartstocht voor het vissen en het houden van bijen bracht menigene op een dwaalspoor. Want wat hemzelf betreft kwam de liefde voor de kunst op de eerste plaats.

Veelzijdig en bevlogen

Als kunstenaar is Lau beslist veelzijdig te noemen. Dat geldt zowel voor zijn onderwerpkeuze (portretten, stillevens, landschappen en Bijbelse thema's) als voor de gehanteerde beeldende middelen (schilderijen, lino's, litho's, sieraden, glas-in-lood, fresco's en miniaturen).

Zijn ambachtelijke benadering loopt als een rode draad door zijn werk. Als een bijna middel-eeuws handwerksman was Lau geïnteresseerd in materialen en technieken en had hij een diepe, geconcentreerde, haast religieuze aandacht voor zijn onderwerpen.

De kiem voor deze kunstopvatting is mogelijk gelegd in de lessen aan de avondschool van Klaas van Leeuwen in Amsterdam in 1906/1907 en kreeg een vervolg in de gedachten van De Nieuwe Kring, waarvan hij van 1916-1918 lid was samen met Weijand, Rådecker, Ten Holt, Wijnschenk Dom en Talma.

Kleine kring liefhebbers

In de tijd dat Lau in de kunstenaarskolonie Meerhuizen (1916-1918) woonde, leerde hij niet alleen de componist Van Domselaer (1890-1960) kennen, maar ook de Amsterdamse kunsthandelaar Jack Vecht. Vecht is één van de weinigen geweest die zich heeft ingezet om het werk van Lau tentoon te stellen. Exposities waarover Kasper Niehaus (1889-1974), één van Lau's oudste vrienden en latere buurtgenoot, trouw uitgebreide recensies schreef.

De belangstelling voor Lau's werk bleef echter beperkt tot een kleine kring liefhebbers, vrienden en familie. Daardoor bevindt zijn werk zich nu voornamelijk in particulier bezit en slechts mondjesmaat in musea (Alkmaar, Bergen, Den Haag en Deurne).

Tentoonstelling en tijdgeest

Voor deze tentoonstelling is het gelukt om heel vroege werken tot en met late, religieuze, opdrachten bijeen te brengen. Samen met de reconstructie van zijn levensgeschiedenis geeft dit een goed inzicht in Lau's oeuvre en zijn plaats in de geschiedenis van de Bergense School. Opvallend is dat juist nu ook aandacht besteed wordt aan anderen die in de "periferie" van de Bergense School hebben geopereerd, onder wie John Rådecker en Kasper Niehaus. Andere stukjes van de puzzel kunnen worden gevonden in de recente tentoonstelling over De Nieuwe Kring door Wim Vroom in museum Kranenburgh, in de film die Victor Nieuwenhuijs maakte over zijn grootvader Jakob van Domselaer en in de tentoonstelling in Arnhem over de uit het Noord-Duitse plaatsje Dangast afkomstige schilder Franz Radziwill (1895-1983).

Radziwill en Lau

Thé Lau en Franz Radziwill hebben elkaar vermoedelijk via hun gemeenschappelijke vriend Jack Vecht leren kennen. Een vriend en plaatsgenoot van Radziwill, dr.Düser, kocht ooit het grote schilderij Schoorlse duinen bij schemering van Thé Lau. Dit werk dat zich weer

in de collectie Vecht bevindt, is gemaakt rond 1932. Lau schilderde weliswaar al enige tijd duinlandschappen, maar dit schilderij ademt een andere sfeer. Ook Kasper Niehaus is deze verandering opgevallen. Hij schrijft hierover: 'Hij (Lau) stelt zekere stemmingen van het gemoedsleven voor door de nabootsing van daarmee harmonieerende stemmingen van het natuurleven: het landschap der natuur wordt omgezet in een landschap der ziel.'

De invloed van Franz Radziwill is te zien in het goed herkenbaar en precies weergegeven landschap en vooral in de vreemde dreigende lucht. Radziwill behoorde weliswaar tot de magisch realistische schilders, maar was net als Lau geïnteresseerd in de Nederlandse zeventiende-eeuwse landschapsschilderkunst en de oude technieken.

De vriendschap met Radziwill was voor Lau stimulerend en gaf hem een nieuwe impuls, die zich vooral manifesteert in de landschappen en enigszins in zijn stillevens uit deze jaren.

Onderzoek

Op de tentoonstelling is Lau's veelzijdigheid, maar ook de samenhang tussen het vroege en onbekende, late werk te zien. Suzanne de Haan-Meuleman heeft dit speurwerk opgezet en uitgevoerd. Zij startte dit onderzoek niet alleen omdat ze kunsthistorica is, maar ook omdat Lau in haar jeugd grote indruk op haar heeft gemaakt, toen zij als klein meisje uit Amsterdam, in de hongerwinter van 1944-45, via Lau onderdak kreeg in Catrijp.

Het onderzoek leidde tot in Canada, de Filipijnen, de VS en naar een vroeg werk uit 1913 in een galerie in Düsseldorf.

Hoewel het praktisch niet mogelijk bleek om alle werken uit het buitenland op de tentoonstelling te tonen, worden ze wel zoveel mogelijk in de begeleidende catalogus afgebeeld. In de catalogus wordt verder uitgebreid ingegaan op het leven en werk van Lau: een verhaal over een rijk en boeiend oeuvre, gemaakt door een veelzijdig kunstenaar en een gedreven mens.

Lau: vóór alles handwerksman

DOOR DIRK KLOMP (1883-1947)

JOURNALIST EN AUTEUR VAN HET BOEK DE BERGENSCHE SCHOOL

'De kunstschilder Lau lijkt, door zijn reuzengestalte en meestal excentrieke kleding, een rauwe klant. Wie hem echter kent, weet, dat hij een welwillend en gaaf kunstenaar is en vooral de kunstenaars weten, dat Lau, vóór een dertig jaar, mede de vernieuwing van de schilderkunst in Nederland heeft gebracht', schrijft Dirk Klomp in zijn standaardboek over De Bergensche School uit 1943. Hij wijdt zes pagina's aan M.J. Lau, die hij opzoekt in zijn tot schilderswoning met atelier verbouwde boerderij in Groet.

Hieronder volgt het hoofdstuk over Lau dat sterk is ingekort en omwille van de leesbaarheid in hedendaags Nederlands is vertaald. Lau vertelt daarin over het vakmanschap en de kennis van het materiaal. De passages over De Nieuwe Kring - onderwerp van de vorige tentoonstelling - zijn geschrapt.

Lau behoorde tot de groep jongeren die geen vrede meer konden hebben met de impressio-

nisten, waarvan Toorop en Breitner de groten waren en die door de Franse kubisten naar ons land zijn gehaald. (...) Zij bewonderden Van Gogh en vooral Cézanne, in wie zij de schepers van de moderne kunst erkenden. (...)

M.J. Lau is een harde en volhardende werker. Hij schilderde taferelen uit de Bijbel, portretten en landschappen, waarin hij het menselijke toevoegt aan de natuur. Zijn stillevens spreken tot onze geest door hun schone compositie en de zuivere kleuren. Wonderlijk is dat deze grote kerel ook zulke wondermooie miniaturen maakt. Het zijn kleine meesterwerken. Zo schreef hij onder andere een miniaturboek van twaalf bladzijden. (...)

Lau heeft lang geëxperimenteerd in de schildertechniek. 'Toen ik 35 jaar was', zo vertelde hij mij, 'werden de technische moeilijkheden, de eisen der materie, mij duidelijk. Ik ben de eerste geweest die tempera-studies is gaan

maken. Ik kwam tot de conclusie dat evenals in de gildentijd, de schilder zelf zijn verf moest maken. Mijn collega's lachten mij uit en beloofden mij spottend met mijn verjaardag een verfmolentje met motor. Ik zette door, maakte een diepgaande studie van de materie en het geeft mij voldoening, dat thans vele jongeren tempera bij hun werk gebruiken.

'Het was mij duidelijk geworden, dat de verf die de middeleeuwse kunstenaars gebruikten beter was dan die van hun collega's in 1800, wier verven barstten, terwijl die van 1300 nog gaaf zijn. (...)

'Er bestaat een boek van de Italiaan Cennani. Daarin komt de gehele geest van het gildewezen in de schilderkunst naar voren. Ik ben vóór alles handwerksman. Wat heb je aan een schilder die zijn handwerk niet kent? Het is wel merkwaardig dat de jongeren van het bestaan van dit werk zelfs niet weten. (...)

Thé Lau (1889 - 1958), Huis van familie Doedeheever in Hilversum, Olievert op doek, 100 x 120 cm, particuliere collectie, foto: Thijs Quispel, ca. 1938

Een decenniumlang vormenonderzoek

DOOR EDUARD TRIER
KUNSTHISTORICUS

Het zal iets meer dan tien jaar geleden zijn geweest dat de Italiaanse beeldhouwer Iginio Balderi, die vaak tussen Milaan en Amsterdam op en neer reisde wegens zijn Nederlandse echtgenote, bij mij in Keulen op bezoek kwam om zijn werk te introduceren. Balderi is leerling en assistent geweest van mijn vriend Marino Marini, echter zonder ooit een Marini-volging te zijn geworden.

Hij liet me destijds foto's zien van witte 'zuilen'; om precies te zijn een heel woud van zuilen. Balderi noemde ze 'Colonne'. Maar men had voor deze ranke, hoog oprijzende, in het bovenste, derde deel, doormidden gekielde objecten ook metaforen kunnen bedenken die niet aan de architectuur ontleend zijn, zoals 'bomen', 'versteende boomstammen' of 'reuzenasperges'; benamingen die in verscheidene tentoonstellingsteksten ook daadwerkelijk zijn opgedoken.

Balderi's 'Colonne' zijn dan ook voor verschillende interpretaties vatbaar. Associaties met zowel architectuur als natuur zijn mogelijk. Dit feit onderscheidt Balderi's 'Colonne' uit de jaren 1960-1965 van een gelijktijdig artistiek fenomeen, waarmee men zijn beelden in een poging tot duiding in verband heeft gebracht: de Amerikaanse beeldhouwkunst uit de zestiger jaren, wellicht refererend aan minimal art.

Balderi's zuilen vertonen onderling gelijkheid, maar zijn zeker niet identiek. De zuilen maakten op mij zo'n indruk dat ik ze, als lid van de Documentacommissie, voordroeg voor Documenta III. Helaas bleef mijn aanbeveling vruchteloos, waardoor de Documenta van 1964 het zonder een interessant aspect in hun afdeling 'Beeld en sculptuur in de ruimte' moest stellen, een aspect dat stilistisch tussen Hans Arp en Joannis Avramidis ontbrak.

Ik vermeld dit niet omdat ik mijn gelijk wil halen, maar om te benadrukken dat ik de zuilen van Iginio Balderi als een zeer persoonlijke bijdrage aan de beeldhouwkunst van de laatste helft van de twintigste eeuw beschouwde (en nog steeds beschouw), omdat ze zich in hun éénvormigheid op een weldadige manier onderscheiden van de fragmentarische beeldhouwkunst van de informele kunst, terwijl het de sculpturen aan de andere kant ook niet ontbreekt aan een zichzelf overstijgende inhoudelijkheid.

Iginio Balderi
(1934-2005),
Esonartece II,
brons, hoogte 2.30 cm,
1990,
foto: Ivo Balderi,

In de jaren daarop bezocht ik enkele keren Balderi's atelier aan de Via Ausonio in Milaan en leerde daar zijn ontwikkeling en werkwijze kennen, die zich in de loop der jaren hadden toegevoegd op een bepaald vormprobleem. De periode 1960-1965 was het lustrum van de 'Colonne'. Tussen 1967 en 1973 ontstonden uit die ontwikkeling de zuilen 'Penati', die waren gemaakt van gips, een bescheiden en kwetsbaar materiaal. De penaten en hun verwanten, zoals 'Atreo' en 'Eos', zijn daarentegen vervaardigd van glasfiber, net als de reusachtige 'Tavola degli dei'.

Toegegeven, reeds bij mijn eerste bezoek aan zijn atelier heb ik me erover verbaasd dat Iginio Balderi, na te zijn begonnen met gips zich toelagde op kunststof. Was het de hedendaagsheid van het materiaal? Was het het onbevooroordeelde wat hem fascineerde? Balderi liet me in zijn Milanese atelier eens een marmeren sculptuur zien, die hij eigenhandig gebeiteld en gepolijst had. De sculptuur behoorde tot de 'Penati' serie, sculpturen die mij toeschenen als waren zij de onbuigzame nakomelingen van Hans Arps 'Kaspar': vertrouwd en nieuw tegelijk. Balderi hechtte kennelijk niet bijzonder veel waarde aan deze sculptuur. Ik daarentegen liet hem weten het te betreuren dat hij niet meer van zijn zuilen en Penaten-varianten in marmer uitwerkte. Misschien was het mijn zwak voor het deftige en kostbare materiaal, voor de virtuositeit van het bewerken?

Pas later begreep ik Balderi's terughoudendheid. Toen ik het landschap rondom zijn geboortedorp Pietrasanta aanschouwde en het marmeratelier van zijn vader bezocht. Toen ik daar het alomtegenwoordige marmer - van talloze standbeelden tot tuinmuurtjes aan toe - ervoer als was men bezeten van het materiaal en ik met Balderi de oude marmergroeven van de door zoemende zagen omringde Monte Altissimo bezocht waar alles, behalve de hemel boven onze hoofden, uit marmer bestond.

Tegen deze achtergrond dacht ik Balderi's keuze voor kunststof beter te begrijpen. Maar men mag zijn keuze niet zuiver biografisch verklaren. Balderi koos vast ook voor kunststof, omdat het geleidelijke opbouwen van een plastiek uit gelaagd kunststof hem niet alleen meer artistieke vrijheid bood, maar ook zeer werkbaar was. Als beeldhouwer moet je aan de realisering denken. Reusachtige formaten zijn moeilijk te verplaatsen en brengen hoge kosten met zich mee, wil men ze tentoonstellen. Dat speelt ongetwijfeld een rol. Maar boven alles: kunststof leidt tot andere resultaten dan marmer. Kunststof is eveneens wit, maar wel opaak, het reflecteert het licht, zonder dat de vormen aan precisie inboeten.

De beelden blijven zelfs in grote afmetingen licht en stabiel, zoals bleek bij '7 Variazioni di un tema' uit 1970/1973. Hoe had Balderi anders eivormen willen laten balanceren op de punten van polyeders? Balderi uit zich zo goed als helemaal niet over het reilen en zeilen van het beeldhouwkundige handwerk.

De weinige eigen verklaringen die ik van hem heb vernomen, betreffen vormproblemen en de door hen belichaamde manifestaties. Zo beschouwd, lijkt het of hij na een decenniumlang vormonderzoek tot twee vormen is gekomen: het ei en de polyeder. Primaire vormen kun je niet 'uitvinden'. Daar is Balderi zich haarfijn van bewust en hij beweert het ook niet. Veeleer keerde hij van gecompliceerde vormen terug naar eenvoudige, omdat hij in hen het uitgangspunt van zijn variaties ontdekte; de mogelijkheid om met een minimum aan vorm een maximum aan vormcombinaties te ontwikkelen. Balderi schreef dat elk beeld een symbool van het leven is; het ei is hooguit een levenssymbool.

Deze tekst uit 1974 is een vertaling uit het Duits van Brigitte van der Bent en staat in uitgebreide vorm in het cahier over Iginio Balderi.

Een zoektocht naar de unieke vorm in de ruimtelijke continuïteit.

DOOR COLETTE NOËL
KUNSTHISTORICA

Het begin van Balderi's kunstenaarsleven speelt zich af in de werkplaats van zijn vader, in de Toscaanse stad Pietrasanta. Daar, sinds generaties, bekwaamt de familie zich in het bewerken van marmer. Een traditie waar vakmanschap en kunst altijd verenigd waren. In dit klimaat wordt Iginio met de techniek van het beeldhouwen groot gebracht.

Vanaf het begin van zijn carrière is Balderi gefascineerd door de plastische essentie van het beeld, de symboliek en door het verheven strenge aspect daarvan. Aan het begin van de jaren zestig ontstaat in zijn werk het thema 'zuil' als plastisch object, vrij van enige anekdotische betekenis. Het zijn slanke gestalten, concreet waarneembaar. Zij dragen op gezichtshoogte een organische kerf die iets menselijks oproept en doet denken aan embryonale gelaatstreken.

De kunstenaar is nog geen dertig en met deze zuilen neemt hij deel aan het debat over het post-informalisme. Hij beschouwt de oerdynamiek als de ziel van het beeld, waarvan hij de driedimensionaliteit en de concrete objectiviteit weer een rol laat spelen. Zodoende herintroduceert hij op subtiele wijze de aanwezigheid van de mythe als een werkelijkheid zonder te verwijzen naar archeologische, primitieve of historische voorbeelden. Zijn benadering is intuïtief en op de essentie gericht.

Het is niet zo dat het werk van Balderi vrij is van invloeden. Bij zijn debuut in het Milaan van de jaren 50/60 - destijds een smeltkroes van nieuwe tendensen en een toonaangevende metropool van het design - ondergaat hij het artistieke klimaat dat bepaald werd door Lucio Fontana en Umberto Milani.

Kenmerkend voor Balderi's verbeeldingswereld is zijn voorkeur voor de 'totem' als plastische uiting van iets sacraals. Iets dat inherent is aan het mysterie van de tijd, de toe-eigening of belichaming van de tijd. In deze orde is de mens een impliciet referentiepunt dat aan zijn beperkingen ontstijgt. Het ei, de spiraal en de stad (Città) zijn emblemen die sprekend zijn voor deze metafysische zoektocht. Het ei, als magisch symbool voor de oorsprong van het leven, betekent voor Balderi vooral het mysterieuze begin van de tijd. De spiraal verschijnt aanvankelijk ook als kosmisch symbool. Maar in de loop der jaren, ontwikkelt dit gegeven zich tot een beeld dat de levenskracht van de natuur tot

uitdrukking wil brengen. Een gestructureerd beeld van het groeiproces dat langzamerhand de vertrouwde verticale gestalte van de 'totem' aanneemt en waaruit de serie Città ontstaat. Het beeld van de stad (Città) dat als allegorie voor de mens geïnterpreteerd kan worden, is eigenlijk een 'knopstructuur', een utopie die de tijdsbeperking negeert en als archetype voor het begrip cultuur optreedt. Esonartece II verenigt het ei, de zuil en de beweging van de spiraal.

Oorsprong en levensdrang, toe-eigening van de tijd en drachtigheid. De navelpunt en de navelstreng aan het einde waarvan het leven zich verenigt en zich een ruimte in de ruimte kerft. Men zou Balderi's bronzen beelden willen aanraken om, ná het oog, ook met de hand de zuiverheid van hun zachte draaiende vormen en, tegelijkertijd, de geheimzinnige dynamiek, die ze aan de materie doet ontstijgen, te beleven.

Dit is een ingekorte versie van een artikel uit het cahier over Iginio Balderi

In memoriam Harry Wals

DOOR BERT SNATER

Op 27 juni ontvingen we het trieste bericht dat ons bestuurslid Harry Wals plotseling was overleden. Tijdens de drukbezochte crematieplechtigheid in Schagen was er tussen de vele sprekers door tweemaal een prachtig en ingetogen optreden van het Kranenburgh Vocaal Ensemble. Harry maakte daar deel van uit en was tevens voorzitter. Namens het vriendenbestuur en het museumbestuur hield Bert Snater onderstaande toespraak.

Beste Joke, kinderen, kleinkinderen, familie, vrienden, dames en heren, Harry nam met zijn markante persoonlijkheid en enthousiasme een bijzondere plaats in binnen ons bestuur. Zo hebben we hem heel kort getypeerd in onze advertentie. Harry was zeer betrokken bij het wel en wee van het museum. Ook de advertentie van het museumbestuur en interim-directeur Olga Kruijsbrink getuigt hiervan. Harry kon de situatie van het museum scherp analyseren, maar bleef altijd opbouwend. Helaas kan hij een situatie waarbij het museum hopelijk een steviger financiële en organisatorische basis krijgt, niet meer meemaken.

Binnen ons bestuur kwam Harry voortdurend met nieuwe initiatieven, vooral wat betreft de publiciteit en de marketing. Ik denk hierbij aan de panelen waarmee we ons op diverse plaatsen kunnen manifesteren. Samen met Hannah Bruel besteedde hij veel aandacht aan het ontwerp van de nieuwe brochure, goed voor het museum en wervend voor nieuwe leden. Harry was ook, samen met Hannah, initiatiefnemer en inspirator van onze jaarlijkse excursie.

Allen die Harry daarbij hebben meegemaakt, zijn ongetwijfeld, net als ik, onder de indruk gekomen van zijn kennis op vele gebieden: natuur, schilderkunst, muziek, vooral zang, geschiedenis, etc. Maar hij presenteerde dat niet op een manier van 'kijk mij eens hoeveel ik weet'. Nee, hij deed dat op een volstrekt natuurlijke manier. Opvallend was ook hoe gemakkelijk Harry contact legt met andere mensen en hoeveel mensen hij, overal in Nederland, kent.

Als bestuur waren wij vaak onder de indruk van zijn ongebreidelde energie en de luchtigheid waarmee hij over zijn gezondheidssituatie sprak.

Helaas kan de ingreep die in september gepland stond, niet meer plaatsvinden. Het zal voor ons als vrienden van het museum, voor het koor en voor museum Kranenburgh als geheel, heel moeilijk zijn om Harry te vervangen. Hij blijft bovenal in onze herinnering als een warm en zeer actief mens.

Wij willen Joke en de naaste familie heel veel sterkte wensen in de komende, moeilijke en verdrietige periode. Wij zullen Harry met respect gedenken.

Tentoonstellingsprogramma 2006-2009

(behoudens wijzigingen)

14 oktober t/m 4 maart 2007

Thé Lau en Iginio Balderi

17 maart t/m 17 juni 2007

Emo Verkerk, Peter Bes, Koos Breukel,
Meinbert Gozewijn-Van Soest en Bergense School

1 juli t/m begin oktober 2007

Lucebert, late tekeningen en Bergense School

Eind oktober 2007 t/m februari 2008

Graadt van Roggen, KCB 60 jaar

maart 2008 t/m juni 2008

Jan van Herwijnen

zomer 2008

Geestgronden

augustus 2008 t/m februari 2009

Charley Toorop, werken op papier

voorjaar 2009

Chris van Geel, Bergense school, François Mes/Wiegman

Iginio Balderi (1934-2005),

Penati,

brons, 32,5 x 31,5 x 10 cm,

1967,

foto: Ivo Balderi

Bestuur Stichting Vrienden
van museum Kranenburgh

Bert Snater

voorzitter

072 - 511 92 45

snawil@xs4all.nl

Wil de Vries-Vorenkamp

secretaris

072 - 589 51 24

die.vries@hetnet.nl

Frans Thomas

penningmeester

072 - 581 23 34

f.thomas@wxs.nl

Hannah Bruel

lid

072 - 581 32 50

legato@quicknet.nl

Jan Louter

lid

072 - 509 13 15

louter@quicknet.nl

Agenda

Iedere eerste zondag van de maand: rondleidingen.

Aanvang: 12.00 uur. Vrienden: gratis

5 nov, 19 nov, 3 dec, 17 dec 2006,

1 jan, 21 jan, 4 febr, 18 febr, 4 mrt 2007

In samenwerking met Best Western Hotel Marijke organiseert museum Kranenburgh in de ontvangsthal tweemaal per maand op zondagochtend een concert.

Op deze ochtenden kunt u genieten van (licht) klassieke- en/of populaire muziek, koffie met iets lekkers en een excl. rondleiding. Aanvang concert:

10.45 uur. Vooraf wordt een glas champagne geschonken. Na afloop is er koffie met petit-four.

Concert en entree incl. rondleiding: € 15,-. Voor

Vrienden op vertoon van vriendenpas: € 8,-.

Belangstellenden zonder rondleiding betalen € 8,-.

Inlichtingen: project@museumkranenburgh.nl. Zie

voor het programma: www.museumkranenburgh.nl.

26 november

Lezing met rondleiding door Elina van Tuinen, kunst-

historica en auteur van het cahier over Thé Lau. 11.00

uur: inloop en koffie. 11.30 - 12.30 lezing/ rondleiding.

16 december

Kerstconcert Kranenburgh Vocaal Ensemble in de

Ruinekerk. Aanvang: 20.00 uur. Entree: € 10,- voor

volwassenen. Kinderen: € 5,-.

23 januari 2007

Lezing door dr. Peter van Dael, S.J. over Michelangelo,

in samenwerking met VU Podium. Aanvang: 20.00 uur.

Gratis toegang voor leden van VU Podium en Vrienden

van museum Kranenburgh op vertoon van de vrienden-

pas. Belangstellenden betalen € 5,50. Er is een beperkt

aantal plaatsen. Wilt u tijdig reserveren bij het museum:

072 - 589 89 27?

COLOFON

Uitgave van de Stichting

Vrienden van

museum Kranenburgh Bergen

Postbus 37

1860 AA Bergen NH

Hoofredactie

Sandra Jongenelen

kranenburgh@sandrajongenelen.nl

Kijk ook op:

www.sandrajongenelen.nl

Vormgeving

KenS ontwerpers, Alkmaar

Druk

Ter Burg Offset, Alkmaar

Museum Kranenburgh

Hoflaan 26, 1861 CR Bergen NH

tel: 072 - 589 89 27

Openingstijden:

di. t/m zo. van 13.00 tot 17.00 uur

Meer informatie:

www.museumkranenburgh.nl

vrienden van
museum **Kranenburgh**

Activiteiten in Kranenburgh tijdens de Kunst10daagse

23 okt. t/m 27 okt: Dagelijkse rondleidingen door de tentoonstellingen van Lau en Balderi. Aanvang: 12.00 uur. Toegang € 7,- p.p incl. koffie en entree.

25 okt: Activiteit voor kinderen van 6 t/m 12 jaar. Met een koffertje op reis door het museum. Tijd: 12.00-17.00 uur. Toegang: gratis (voor kinderen). Deze activiteit wordt mogelijk gemaakt door de veilingopbrengst voor museum Kranenburgh georganiseerd door de Rotary Alkmaar-Bergen.

28 en 29 okt. Speel je eigen schilderij in museum Kranenburgh. Experimenteel kunsttheater tussen 11.00 en 12.00 uur. Een spelersgroep met kinderen van 11 tot 13 jaar experimenteert met een theatrale benadering van kunstwerken. Spelenderwijs proberen ze duidelijk te maken wat een schilderij bij hen oproept. Een spannend experiment, waarbij ze een schilderij anders benaderen dan door praten met woorden. U kunt daar bij zijn, het meemaken en er ook actief in betrokken raken. Tijdig reserveren wordt aangeraden. Toegang: Volwassenen: € 5,-. Pas 65+, CJP, kinderen 13 t/m 18 jaar € 3,-. Groepen boven 15 personen € 4,-. Museumkaart, vrienden en kinderen t/m 12 jaar gratis. Deze activiteit wordt mogelijk gemaakt door de veilingopbrengst voor museum Kranenburgh georganiseerd door de Rotary Alkmaar-Bergen.